

Jan Stavinoha

DOKOŘÁN

Pražský dixieland

Jan Stavinoha Pražský dixieland

Copyright © Jan Stavinoha, 2016
Translation © Jan Stavinoha, 2016
Illustrations © Michal Puhač, 2016

Kniha vychází za finanční podpory Ministerstva
kultury ČR.

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této publikace nesmí
být rozmnožována a rozšiřována jakýmkoli způsobem bez
předchozího písemného svolení nakladatele.

Druhé vydání v českém jazyce (první elektronické).
Z nizozemského originálu *Praagse dixieland*
přeložil Jan Stavinoha.

Odpovědná redaktorka Tereza Lišková.

Obálka, grafická úprava, sazba, ilustrace a konverze
do elektronické verze Michal Puhač.

Vydalo v roce 2016 nakladatelství Dokořán, s. r. o.,
Holečkova 9, Praha 5,

dokoran@dokoran.cz, www.dokoran.cz.

(pdf – 857. publikace, 235. elektronická;
epub – 858. publikace, 236. elektronická;
mobi – 859. publikace, 237. elektronická)

ISBN: 978-80-7363-796-5 (pdf)

ISBN: 978-80-7363-797-2 (epub)

ISBN: 978-80-7363-798-9 (mobi)

*Za první jazykovou úpravu rukopisu děkuji
Jaroslavě Lencové.*

Obsah

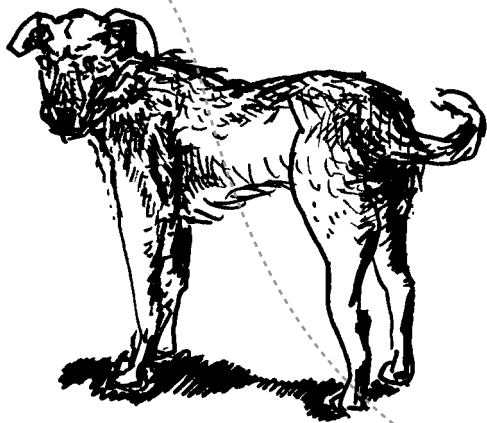
I. Pražský dixieland	7
II. Člověk nikdy neví	19
III. Zkouškové období	33
IV. Stříbro a ovce	51
V. Skládací židle	67
VI. Finale. Allegro con brio	81
VII. Havlíkova práce	93
VIII. Slušný člověk	109
IX. Bednářovy prázdniny	125
X. Uchazeč o místo	139
XI. Účet	153
XII. Vánoce	171

Jan Stavinoha

Pražský dixieland

Dokořán

I. Pražský dixieland

„Dámy a pánové,“ ozvalo se z amplionu do zakouřeného prostoru sálu vinárny Pygmalion na Václavském náměstí a trumpetista orchestru vyčkal, až se hemžení tančících na parketu pod pódiem uklidní, aby ohlásil poslední skladbu.

„Na závěr dnešního silvestrovského večera, dámy a pánové, vám Pražský dixieland zahraje...“ z parketu ho přerušilo hlasité hvízdání jako nesouhlas s tím, že taneční zábava končí.

Trumpetista se odmlčel, a když protesty rozjařených tanečníků neustávaly, dodal, že pořadatelé taneční zábavy si přejí mít sál ve čtvrt na jednu prázdný, po čemž se k hvízdotu připojilo ještě bučení těch, kteří seděli po stranách sálu u stolů posetých püllitry piv a lahvemi vína.

„Jsmé rádi, že se vám s námi dobře tancovalo,“ pokračoval trumpetista nedbaje hluku, „a aby se vám dnes také dobře spalo, zahrajeme vám skladbu nazvanou I can't give you anything but love... one, two, one, two, three, four!“

Některé páry se již při počítání daly do pohybu, ale když dixieland spustil naplno, mraveniště tanečníků začalo divoce vyhadzovat nohy do stran, jak to charleston vyžaduje.

Otokar Ledvina, pianista orchestru, hleděl zpocený na poskakující kladívka a záviděl otevřenému pianu. K horku silvestrovského večera se mu připojila ještě bolest na temeni hlavy jako následek neustálého otáčení se na taneční parket, protože seděl zády do sálu. Trombon ukončil stoptimové sólo a poté přišla řada na piano. Otokar zahrál harmonickou formuli B, B zmenšené, c moll a F, bicí vyplnily čtyři takty, klarinetista prohnal svůj nástroj několikrát nahoru a dolů, až velký činel stříbrným výbuchem vše ukončil. Trumpetista popřál do mikrofonu šťastný nový rok, uvolnil si kravatu a konečně ohlásil: „Kluci, balíme!“ Otokar Ledvina si oblékl zimník, protlačil se zástupem tanečníků před šatnami a rychle se vzdaloval od oděru směsice potu a parfémů. Vystoupal po schodišti na zasněženou dlažbu Václavského náměstí, s osvěžujícím pocitem se nadechnul čerstvého vzduchu, navlékl si rukavice a dal se do chůze pod hvězdnatou noční oblohou.

U průchodu na Jungmannovo náměstí ho zastavila vůně opékajících se klobás. Z okénka stánku vycházel trychtýř vůně připalujícího se omastku a po chodníku stály roztroušené postavy ukusující horká šťavnatá sousta. Otokar nahmatal peníze, které dostal za dnešní ve-

čer a připojil se k malému zástupu čekajících. Za polyklání hromadících se slin se zaposlouchal do diskuse u okénka. Muž v beranici, který byl na řadě, odmítal nabízenou klobásu, jelikož ji považoval za příliš malou a vyžadoval klobásu větší. Prodavač mu vysvětloval, že jde o optický klam, protože klobása na první pohled sice vypadá kratší, ale ve srovnání s ostatními je mnohem tlustší.

Muž se hájil, že přišel jíst klobásy a ne optické klamy, což čekající rozdělilo na dva tábory. Jedni tvrdili, že jde skutečně jen o optický klam, a druzí mínili, že je to obyčejný všeobecný klam.

Otokar se zájmem naslouchal, ale když se ho žena stojící před ním zeptala, jaké má on zkušenosti s klamáním, odpověděl, že žádné, a rychle zmizel v průchodu.

Když dorazil před svůj dům v Ostrovní ulici, sundal si rukavice, aby mohl prohledat obsah kapes, protože nalézt tenký domovní klíč mezi rozpadlými krabičkami sirek, ulepenými drobnými mincemi, hašlerkami, starými tramvajovými lístky a kostkami cukru z různých kaváren nebylo tak snadné. Holými prsty rozdělával předměty na potřebné a nepotřebné a ty, co se rozhodl neskladovat, vyhazoval na chodník.

Náhle leknutím nadskočil, pod nohama se mu protlačila chlupatá psí hlava a hladově se vrhla na poházený obsah kapes. Otokar chtěl zvíře nejdříve nakopnout, ale když chvíli pozoroval psa, jak drtí zuby hašlerky

a kostky cukru i s obalem, jeho agrese se změnila v soucit, shýbl se a psa pohladil.

„Vypadá jak Rajda,“ řekl si sám pro sebe a zavzpomínal na dobu, kdy bydlel s rodiči na Žižkově. Na hlavní ulici proti tržnici, před vchodem do holičství kadeřníka Šamši, seděla ve dnech, kdy bylo otevřeno, před vchodem čubička Rajda. Svými kudrnatými rozčuchanými chlupy byla pro kolemjdoucí varovným příkladem, jaké nebezpečí vyplývá z odmítavého či lehkomyšlného postoje při péči o srstnatý porost.

Kadeřník Šamša měl ve svém krámku pověšenou na zdi pravou španělskou kytaru, jak hrdě svým zákazníkům tvrdil, a těm, kteří nikdy v životě pravou španělskou kytaru neslyšeli, ochotně předvedl ukázkou pravého španělského zvuku. Palcem pravé ruky rychle přejížděl po strunách a snažil se přehlušit rozladěný nástroj křikem: „Viva España, olé, caramba, olé.“

Čubička Rajda se vždy na ulici rozštěkala v domnění, že její pán volá o pomoc, Šamša byl nucen ukázkou pravé španělské kytary přerušit a zákazníkům vysvětlit, že Rajda má v sobě z otcovy strany španělskou krev a španělská kytara v ní vyvolává stesk po domově jejich předků. Pak pokaždé vyšel před obchod a Rajda dostala máslovou sušenku.

„To je váš pes?“ zeptal se z výšky mužský hlas.

Z tónu, jakým se ptal, bylo patrné, že promluvil majitel, který si nepřeje, aby jeho pes byl laskán někým ci-

zím a neznámým. Otokar se vzpřímil a ze slušnosti se zeptal, co to je za rasu. „Nebudte drzý,“ odvětil muž a z kapsy vyndal kapesník.

Otokar se snažil zachránit nedorozumění taktní poznámkou, že jestli to není čistá rasa, tak je to rozhodně směs čistých ras a doplnil, že kterých ras se to týká, se dá vyhledat v odborných knížkách. Ještě pronesl názor všeobecně panující mezi znalci psů, že mixováním ras se přivádějí na svět zdravá a odolná zvířata. Poukázal na psa jako na jasný příklad krásného mixu a zmínil se o čubičce Rajdě, která byla španělský mix, což z ní dělalo výborného hlídače, skvělou plavkyni a trpělivou přítelkyni dětí. Ještě chtěl upozornit, že takzvané čisté rasy jsou vlastně degenerací psů, když se to, co z počátku budilo dojem kapesníku, změnilo v pásku na mužově rukávě a Otokar si ke svému úžasu na ní přečetl, že jde o Pomocnou stráž Veřejné bezpečnosti.

„Občane!“ důležitě si odkašlal muž. „Tohle vás bude stát padesát korun!“

Vědom si nesmyslnosti požadavku se Otokar chtěl usmát, ale včas se mu podařilo zarazit obličejové svaly.

„Podle článku 49,“ pokračovala Pomocná stráž Veřejné bezpečnosti, „o znečišťování hlavního města se pes volně pobíhající po území hlavního města dopouští přestupku vyplývajícího z nedodržování předpisu o znečišťování hlavního města a zároveň porušuje předpis o pohybu psů po území hlavního města.“

S rukou před ústy, zakrývající nebezpečný úsměv, Otokar poukázal na to, že pes nic nedělal, jemu nepatří a že je již půl druhé v noci.

„Zákon platí 24 hodin,“ vyndal muž pokutový blok.

Otokar znovu vysvětlil, že se zvířetem nemá nic společného, neb se vrací z Pygmalionu, kde jako pianista Pražského dixielandu celý večer hrál. Psa, který mu oddaně pořád stál u nohou v domnění, že obdrží další sladkosti, jakožto milovník zvířat pohladil a rezolutně otevřel dveře od domu.

Muž vytrhl list z pokutového bloku a nevzdávaje se přesvědčení, že má před sebou pravého majitele psa, upozornil na to, že byl na vlastní oči svědkem důkazu vlastnictví psa a vyžadoval znovu padesát korun.

Otokar se již neudržel, dal se do smíchu a podrážděný muž, zachovávaje si svou úřední důstojnost, uvedl jako nezvratný důkaz poslušné sezení psa u jeho nohou.

„A pes je bez vodítka,“ zpřísnil ještě tón, „jestli okamžitě nezaplatíte, tak vám napočítám dvojnásobek!“

Pes váben teplem domu vběhl dovnitř a několikrát spokojeně štěknul. Jediným psím jménem, které Otokar znal, se snažil zvíře ze tmy přivolat, což pomocná stráž považovala za triumf svého detektivního smyslu.

„A co když ten pes je váš,“ rozlil se Otokarovi vítězný výraz v obličeji.

„Vy jste si psa vycvičil, necháváte ho záměrně bez vodítka a od každého, na koho skočí, si klidně vyinkasujete pokutu.“

„A co je tohle?“ ukázal muž na pásku na rukávě kabátu.

„Tohle vám ušije kdekdo,“ odsekl sebevědomě Otokar, „kdoví jestli jste vůbec u Pomocné stráže.“

V prvním patře se otevřelo okno a ženská hlava se sítkou na hlavě se neobyčejně krátkými, avšak dokonale výstižnými slovy domáhala nočního klidu.

„Nechá psa pobíhat,“ křičel Otokar nahoru vědom si své převahy, „a nevinný lidi jako já za to musí platit!“

Muž si stáhnul pásku z rukávu, začal s ní mávat jako s vlajkou a informoval hlavu se sítkou, že chtěl jen nastolit pořádek a klid, jelikož je od Pomocné stráže Veřejné bezpečnosti, na což dostal odpověď, kterou by od ženského pohlaví nikdo neočekával.

Ve stejném patře se otevřelo další okno a hlava, která si asi nepřála být viděna, se přiškrceným hlasem ptala, co se děje.

Na Otokarovo zvolání „chce na mně peníze“ se okno s neviditelnou hlavou zavřelo, ale ve druhém patře se ozval dívčí hlas pobízející členy rodiny, aby se šli rychle podívat na to, jak někoho na ulici přepadávají.

Muž zintenzivnil mávání páskou, vysvětloval lidem v oknech, že nejde o přepadení, nýbrž o znečišťování hlavního města, na což mu mužský hlas ze třetího patra

poradil, že by bylo nejlepší všechen ten chlast a bramborový salát ze sebe vyzvracet, než to v sobě dusit, protože se tak ušetří práce játrům.

Muž se poopravil, že nejde o nějakého silvestrovského opilce, nýbrž o psa, nad čímž se hlas ze třetího patra podivil, protože nikdy neslyšel o psu, který by chlastal. Ze čtvrtého patra, po slušné omluvě za míchání se do diskuse, se pochlubil jiný hlas znalostí jednoho afrického kmene, který napájel kozy banánovým pivem, což dotyčný hlas s barvou vysokého tenoru označil za nezodpovědné týrání zvířat, a na to mužský hlas z prvního poschodí reagoval s úsměškem, že on by banánové pivo nikdy nepil.

Okno s neviditelnou hlavou se znovu otevřelo a sípavý hlas chvíli něco říkal, z čehož bylo rozumět jen poslední slovo „prasata“.

Hlas ze třetího patra si postěžoval, že prasata jsou dnes krmena jen samým svinstvem ve srovnání s dřívějškem, ale on by bez vepřového masa stejně nemohl žít, což hlas ze čtvrtého nechápal, ale hlas z prvního schvaloval.

Žena se sítkou na hlavě označila všechny mužský za dobytek, protože kvůli nim musí stát tak dlouho v zimě u otevřeného okna, a hlas ze čtvrtého dal lidem pojídajícím vepřové za vinu to, že z prasat udělali svině.

Okno ve druhém patře muselo být na pokyn otcovského hlasu zavřeno, když kdosi z nejvyššího patra vychrstl kýbl vody na ulici.

Muž praštil páskou o zem a dožadoval se po osobě ze čtvrtého patra, co vychrstla vodu, aby se identifikovala, jelikož se dopustila útoku na úřední osobu. „To bych nedělal,“ řekl Otokar, když zvednul pásku, „ten ze čtvrtého je syn ministra.“

Muž si přejel rukou po mokrých vlasech, vzhledl polekaně vzhůru, jako by ona sprška byla nějakým znamením z nebes, a jako probuzený ze zlého snu se podíval tázavě na Otakara, který mírným pokrčením ramen dal jasnou odpověď, že v této situaci se nedá nic dělat: syn ministra je jednou synem ministra.

„Pojďte,“ podal muži pásku, „uděláme si grog, oba potřebujeme něco teplého do žaludku.“

V přízemí domu v Ostrovní ulici se rozsvítilo a dvě postavy, doprovázené psem vrtícím spokojeně ohonem, zmizely ve dveřích u vchodu do sklepních prostor.

V malé místnosti, odkud z okna při měsíčním světle bylo vidět spodní část stromů na dvoře, Otokar postavil vodu na čaj a odměřil štědré dávky rumu do sklenic.

Muž, zatímco si vysušoval vlasy ručníkem, hleděl na psa spokojeně ležícího pod stolem, ale na jeho rtech bylo stále možné tušit slova potvrzující, že přece jen měl pravdu ohledně vlastnictví zvířete.

Když byl grog hotov, Otokar mu podal půlku citronu a zeptal se ho, jako dlouho je u Pomocné stráže.

„Víte, kdyby měl alespoň vodítko,“ řekl muž slabým

hlasem, vymačkal citron do sklenice, dodal, že je u Pomocné stráže půl roku, a rychle usrl.

„Vlastně jsem to vzal kvůli uhlí,“ řekl pak bezvýrazně.

„Kvůli uhlí?“ podivil se Otokar nad zvláštní motivací, protože jako každý obyvatel hlavního města věděl, že Pomocná stráž Veřejné bezpečnosti je činnost čestná, dobrovolná a bezplatná.

„No... nejen kvůli uhlí,“ přelomil muž nabídnutou máslovou sušenku, část hodil psovi pod stůl a dodal, že to vlastně vzal kvůli všemu. „Co vám budu povídat,“ zavrtěl se, „však to jistě sám dobře znáte.“ Napil se grogu a chvíli hledal slova.

„Člověk je sám... v penzi... ale přece to začalo uhlím.“

Loni si objednal na zimu uhlí a ze zaplacených pěti puten dostal jen tři. A to mohl být rád, že dostal alespoň to. On znal pár případů, kdy si lidi objednali uhlí a nedostali vůbec nic. Potom museli chodit přes den na nádraží, aby se tam v čekárně trochu ohřáli.

„Co vám budu povídat, však to jistě sám dobře znáte.“

U řezníka si objednal deset deka šunky, a když přišel domů, tak našel pod vrchním šunkovým plátkem jen samé staré odřezky. Kdyby šel zpět a postěžoval si, tak by příště nedostal nic.

„Kdepak, a co takhle například instalatér.“

To k němu přišel člověk oblečený jako diplomat opravit kohoutek v koupelně, a zatímco pro něj dělal kávu, tak on mu ukradl stříbrnou špičku na cigarety. Říct o tom

něco bylo nemožné, protože by ten člověk příště vůbec nepřišel. A co kdyby mu prasklo potrubí, co potom? Muž usrl ze skleničky a pes, když zaslechnul mlasknutí, vstal zpod stolu a opřel se mu o koleno.

„No a proto jsem vstoupil do Pomocné stráže,“ pohladil muž psa a znovu si postěžoval, že ten pes neměl vodítko.

„Kde jsem to byl...? No a od té doby je mi dobře.“

Lidé se mu sice vyhýbají, někteří se ho i bojí, ale má konečně normální život a klid. V obchodech dostane vždy přesnou váhu, v tramvaji ho vždy pustí sednout, v restauracích mu dají řádné porce, protože se ho lidé bojí okrást, když pomáhá Bezpečnosti. Málem zapomněl na to nejdůležitější: za každou desátou pokutu dostane volný lístek na hokej, proto je nyní spokojený člověk. Dopil, prohrábl si vlasy a poděkoval za grog, který skutečně potřeboval.

„Už jsem v pořádku,“ vstal a přistoupil ke dveřím, „kdyby ten pes měl alespoň vodítko, tak jste mohl říct, že se vám vytrhl z ruky,“ usmál se otcovsky, „opak vám nikdo nedokáže.“

Podal Otokarovi ruku, sám si otevřel dveře a vstoupil do přízemní chodby. Otokar se chystal mu popřát šťastný nový rok, ale místo toho se sklonil a zachytil odbíhajícího psa za srst u krku. Pes, který ucítil bolest, zakňučel, sedl si poslušně na zadní a sledoval odchod muže, který si před vstupem na ulici, ještě v teple domu, navléknul bílou pásku s rudými písmeny na rukáv.